Rok, keď Slovensko prekonalo seba

Rok 2018 najskôr nevyzeral – napriek osmičkovej tradícii veľkých zlomov – príliš zlomovo. Mali v ňom byť jedny komunálne voľby, očakávalo sa niekoľko veľkých korupčných káuz a pád ministra vnútra, naplánované boli útoky na prezidenta Andreja Kisku a aj jeho rozhodnutie viac nekandidovať, ale inak to vyzeralo len na rok veľmi pomalého ústupu Smeru, a teda ďalší rok štátu, uneseného jeho občanom.

Lenže zlomy zvyčajne prichádzajú nečakane. Musí byť pre ne pripravená pôda, ale ich podoba a priebeh sa pripraviť ani predpovedať nijako nedajú.

Rok 2018 sa zlomil dvakrát – najskôr údesnou vraždou Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej, a potom fantastickou reakciou mladých ľudí a širokej verejnosti. Organizátori zhromaždení Za slušné Slovensko spolu s desiatkami tisíc ľudí po celej krajine dokázali neuveriteľnú vec. A nehovorím teraz o odstúpení dvoch neodstúpiteľných politikov. Oveľa dôležitejšie je, že odpoveďou na vraždu sa nestal strach, rezignácia či hrubosť, ale odvaha, láska a až hmatateľné rozpomenutie sa námestí na november 1989. Obnovil sa sen o lepšom Slovensku, a bol nasledovaný činmi.

Boli to mesiace, v ktorých Slovensko prekonalo samo seba. Boli to dramatické, odhodlané, často dojímavé dni a týždne. Najmä to však bolo obdobie, ktoré zrodilo nádej.

Táto kniha je našou poctou Jánovi Kuciakovi, Martine Kušnírovej a ich statočným rodinám. A je aj naším poďakovaním všetkým, ktorí sa odvtedy podieľajú na obnovení nádeje. Lebo práve oni zmenili a ešte zmenia túto krajinu.

Štefan Hríb

Slušné Slovensko sa už nedá zastaviť

Rozhovor Štefana Hríba s Karolínou Farskou a Jurajom Šeligom, organizátormi zhromaždení Za slušné Slovensko, o všetkom, čo sa dialo počas štyroch mesiacov od vraždy Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej.

City
Clinic

.prešlo niekoľko mesiacov od toho, ako boli zavraždení dvaja mladí ľudia. Viacerí hovoria, že sa zmenila celá krajina. Aj vy ste iní?

Karolína Farská: Nad tým som sa zamýšľala veľmi málo. Skôr sa na to pozerám ako na celok: čo sa deje v krajine a či to my ako iniciatíva stále robíme dobre. Takže je to pre mňa ťažšie posúdiť.

.iná si určite aspoň v tom, že si medzitým zmaturovala. Športovci to majú tak, že keď sa niekto zúčastní na veľkej veci, napríklad majstrovstvách sveta, tak mu to dá takú skúsenosť, že je v ďalších zápasoch v niečom lepší. Vy ste boli organizátori najväčších mítingov od roku osemdesiatdeväť. Myslíš, že to s tebou nič neurobilo? Nepozoruješ na sebe niečo také?

KF: Myslím, že určite áno. Po toľkých otázkach zameraných na politiku sú však toto oveľa ťažšie otázky.

.formálny prejav zmeny napríklad môže byť v tom, že keď máš tlačovky alebo verejné vystúpenia, tak si v nich suverénnejšia.

KF: Dúfam, že tam je nejaký progres. Juraj často hovorí, že to, čo robíme, je správne a že na konci dňa to preto dopadne dobre. Ja väčšinou pociťujem to isté. Jasné, že si uvedomujem, že od profesionálky mám na míle ďaleko. Na to ešte veľa vody prejde. Zatiaľ sa snažím učiť z každej situácie.

.keď som začal ako novinár a prvýkrát som mal nahovoriť komentár do Českého rozhlasu, mal som to pripravené na papieri. Nevedel som to však prečítať, zastavil sa mi dych. Dnes o tom vôbec nerozmýšľam. V takýchto veciach sa človek učí postupne. Jedna vec je, keď človek moderuje stužkovú a druhá, keď moderuje plné námestie. Pozoruješ na sebe niečo také?

KF: Keď sme vyšli na pódium prvýkrát, tak sme nevedeli, aké to bude veľké a či sa tam nič nestane. Nejako sme tie začiatočné slová

26. február 2018: Portrét Jána Kuciaka v budove redakcie portálu Aktuality.sk.

povedali a potom, keď sme zišli z pódia, sme jeden druhého skritizovali. Povedala som Jurajovi, že má hovoriť hlasnejšie a on zas skritizoval mňa. Zhromaždenia však ďalšie týždne pokračovali a ľudia nám hovorili, že už to je lepšie a znie to prirodzenejšie. Snažili sme sa to všetko spracovať, ale neviem, či sme to vnímali tak, že sme tu štvrtýkrát a už sme to dali celkom dobre. Snažili sme sa zlepšovať a dúfali sme, že to bude čo najlepšie.

.hovorí sa, že keď mladý človek zažije nejakú tragédiu alebo niečo intenzívne, tak predčasne dospeje. Je iný ako rovesníci, čo môže byť aj zlé, ale je to skúsenosť. Ty si mala osemnásť rokov, keď sa začali protikorupčné pochody, kam prišli desaťtisíce ľudí a vzápätí sa udiali ešte väčšie zhromaždenia, najväčšie od novembra 1989. Vtedy to robili ľudia, ktorí mali štyridsať-päťdesiat, niektorí boli disidenti, niektorí robili Sviečkovú demonštráciu. Boli to dospelí, hotoví ľudia. Ty si však do toho vhupla ako osemnásťročné dievča. Predčasne si dospela?

KF: Často sa hovorilo, že študenti idú do ulíc a prečo nám majú deti diktovať? Mala som okolo seba veľmi šikovných ľudí, ktorí toho majú za sebou viac ako ja. Preto som sa pýtala samej seba, či mám legitimitu to robiť, či som dosť dobrá a či by to nemal robiť niekto iný. Otázka však znela kto? Potom som videla, že to je potrebné robiť a rozhodla som sa, že to budem robiť najlepšie, ako viem. Ľudsky mi veľmi veľa prinieslo, keď som stretla Juraja Šeligu alebo Peťa Nagya a jeho manželku Katku. Od nich som sa veľa naučila a obohatilo ma to. S Jurajom sme mali na začiatku každého zhromaždenia uvítaciu frázu, zakaždým rovnakú, ktorá znela: „Dobrý večer, po mojom boku stojí Juraj Šeliga.“ „Dobrý večer, po mojom boku stojí Karolína Farská.“ A naozaj to tak bolo. Nielen na pódiu a nielen my dvaja. Stáli sme pri sebe a navzájom sa podržali, vždy keď to bolo treba.

26. február 2018: Na Námestí SNP si dav ľudí kladením sviec uctieva pamiatku obetí.

.po skúsenosti, ktorú si zažila, by si do toho išla znovu? Mala si niekedy pochybnosť?

KF: Určite by som do toho išla znova. Pochybnosť som asi nikdy nemala. Teraz je to iné, marec a apríl boli psychicky dosť ťažkým obdobím, fungovali sme v krízovom manažmente. Boli sme stále zavretí v jednej obývačke. A tam ani nebol čas na premýšľanie o tom, či sa na to cítim. Všetko, čo sme robili, vyplývalo z toho, čo robili politici a vláda a čo bolo naozaj potrebné, aby sa v krajine udialo. Verím, že to, čo sme robili, je správne a musíme pokračovať.

.poznám viacerých organizátorov, ktorí riešili, či im to nezničí osobný život, partnerstvá, školu, zamestnanie. Ty si také úvahy nikdy nemala?

KF: V pondelok 26. februára, keď sa všetci dozvedeli o vražde, som hneď prišla z Dubnice do Bratislavy. Začali sme spolupracovať a plánovať, piatok bol spomienkový pochod a potom sa to riešilo znova a znova. A zrazu som mesiac nebola v škole. Vôbec som nad tým nerozmýšľala, až potom mi došlo, žeby som to mala nejako riešiť. A či ma vôbec pustia k maturite. Ale nakoniec to dopadlo tak, že som mala individuálny plán a splnila som všetko, čo som splniť mala.

.učitelia s tebou spolupracovali?

KF: Musela som sa dohodnúť s každým učiteľom a samostatne si urobiť testy. Bolo to celkom kooperatívne. V piatok, počas týždňa, keď bolo na námestí 65-tisíc ľudí, som mala v utorok a v stredu maturity. Do Dubnice som prišla v pondelok, v stredu som išla do školy s kufrom a hneď potom som nastúpila na vlak do Bratislavy. Maturita a test boli v skutočnosti istým upokojením. Sedela som si nad tým testom a mohla som rozmýšľať len o ňom.

.a tvoj osobný život ti to nerozrušilo?

26. február 2018: Stovky sviečok na Námestí SNP pri spoločnej fotke zavraždených.

26. február 2018: Pri kladení sviec vidieť v tvárach ľudí šok, smútok aj hnev.

KF: Je ťažké riešiť osobné veci popri tom všetkom, nie je na to čas a človek má myšlienky celkom inde. Je pravda, že som to musela dať všetko bokom.

.to ti neprekážalo?

KF: Ja som si to uvedomila, tak ako aj v prípade štúdia, až po určitom čase. Všetko, čo sa dialo, bolo istým spôsobom veľmi prirodzené. Urobila som rozhodnutie a vedela som, že je to správne.

.ľudia boli zvyknutí, že na tých protikorupčných námestiach si vystupovala s Dávidom Strakom. Všetci očakávali, že tu bude aj on. A on z toho odrazu vypadol. Prečo?

KF: Dávid mal byť súčasťou toho. Aj bol, v čase, keď sa zorganizoval spomienkový pochod a ešte neexistovala ani iniciatíva Za slušné Slovensko. V sobotu po spomienkovom pochode sme sa dohodli, že všetci, ktorí sme pochod organizovali, sa stretneme. Tak sme sa medzi sebou „oťukávali“. Mnohí z nás sa poznali len mierne, niektorí vôbec. Po tom, ako sme sa dohodli, že od zajtra ideme do toho zas naplno, tak mi ráno volal, že na tom nechce pracovať. Povedal mi, že sa na to necíti a že sa mu niektoré veci nepáčia. Úprimne, ja som tomu nerozumela. Snažila som sa to veľmi intenzívne riešiť, lebo to bolo nepríjemné. Tak som povedala, aby sme to išli riešiť spolu, komunikovať, ale on nechcel. Povedal, že proste nie a my sme to rešpektovali.

.čo si majú predstaviť ľudia, ktorí to budú čítať? Robili ste spolu protikorupčné pochody, začali ste aj tieto, ale on potom povedal, že v tom nebude. Potom sme ho však videli v iných iniciatívach. Čo sa stalo?

KF: Mesiac, celý marec, som s ním nebola v kontakte. Zrazu mi zavolal práve v čase, keď sme zrušili protest. Bol voči zrušeniu veľmi kritický. Považoval to za veľké sklamanie a chybu. Ja som to brala ako

19:39
grafton

26. február 2018: Verejnosť, otrasená správou o vražde Jána a Martiny, na Námestí SNP.

jeho názor. Dávid sa začal tiež aktivizovať a spájať s inými ľuďmi, lebo sme podľa neho sklamali celú krajinu. Nerozumela som tomu, keďže celý mesiac na protestoch nič nerobil. Rozmýšľala som aj nad tým, čo mám urobiť s tým Veľkým protikorupčným pochodom. Oni totiž stále používali tú stránku, kde bolo aj moje meno a prezentovali veci, s ktorými vôbec nesúhlasím. Snažila som sa to s nimi riešiť, ale veľmi to nešlo. Príkladom je vyhlásenie o tom, že iniciatíva Veľký protikorupčný pochod skončila. Samozrejme, najprv som to vyhlásenie poslala Dávidovi, ešte predtým, ako som to poslala novinárom.

.vy ste sa ľudsky celkom rozišli?

KF: Bolo mi to veľmi ľúto. Snažila som sa to riešiť aj s ľuďmi, o ktorých som vedela, že majú k nemu blízko, ale asi tam nebola vôľa.

.stále som nepochopil, prečo mesiac predtým s vami nepokračoval?

KF: Popravde, neviem. Doteraz neviem. Ťažko sa s ním komunikovalo. Na druhej strane celá vtedajšia situácia bola naozaj ťažká a sama neviem, ako to presne zvládal. Nemyslím si však, že to viem dostatočne vysvetliť, keď tomu stále úplne rozumiem.

.niečo to s tebou teda urobilo. Zobralo ti to jedného kamoša. Či ešte ste kamoši?

KF: Ja to beriem tak, že nesúhlasím s niektorými krokmi, ktoré robil. Stále som presvedčená, že tie pochody, ktoré sme robili minulý rok, boli správna vec. A práve preto som aj v tom duchu napísala vyhlásenie, že sme to robili spolu z istých dôvodov, ale teraz máme na súčasnú situáciu rozdielne pohľady. A celá iniciatíva, v ktorej máme obaja mená, je ukončená, lebo sa naše cesty rozišli. Vôbec som nechcela poškvrniť jeho meno. Neskôr som zistila, že asi mal aj nejaký osobný problém a snažila som sa to riešiť. Stále je to pomerne nejasné.